

door J. de Jong

C. *Opmerkingen en conclusies, waartoe de analyse aanleiding geeft.*¹⁾

De guldens, waarmede op een balans, opgemaakt in 1936, de waarde van de activa en passiva wordt gemeten, hebben naam en functie gemeen met de gulden, waarmede deze meting in 1946 geschiedt; hun intrinsieke waarde is echter een andere. Het inzicht, dat de op beide waarnemingsmomenten in niet-gelijke guldens uitgedrukte vermogens, zonder voorafgaande correcties, onvergelijkbare grootheden zijn, leidt tot velerlei conclusies, welke niet alleen op het door de bedrijfseconomie bestreken terrein van de economie betrekking hebben, doch ook op ander economisch gebied hun invloed doen gelden. In het onderstaande wordt een greep gedaan uit de talrijke facetten, welke aan deze zienswijze inhaerent zijn.

1. Het prijsrisico, schuilend in het uitstel van de vervanging, kan niet teniet worden gedaan door meerdere doelmatigheid in de wijze van financiering. Het financieringsprobleem is een kostenprobleem. Ondernemers A, B en C kunnen op meer doelmatige wijze hun productiecapaciteit financieren door een gedeelte van het vermogen, bijv. van een bank, te leenen. Veronderstellen wij, dat zij bij de oprichting van hun onderneming de helft van het benodigde vermogen leenen en in de eerste helft van hun bestaansperiode het geleende geld aflossen uit de uit afschrijving vrijgekomen middelen; dat zij deze middelen in de tweede helft van die periode bij de bank deponeeren en dat debet- en creditrente in hoogte gelijk zijn, dan ontstaan voor A per saldo geen rente-uitgaven, terwijl B meer rente ontvangt dan betaalt. Voor beiden nemen de rentekosten af want de kosten van het door henzelf gefourneerde vermogen zijn geringer. Het verlies tengevolge van het ongunstige prijsverloop bij uitstel van de vervanging blijft voor beiden onveranderd.

2. Slechts indien bij den opzet van het bedrijf een zoo groot mogelijke diversiteit in den levensduur van den productiemiddelen wordt nagestreefd, leidt de vervanging niet tot een uitbreiding van den omvang van de, door de afzetverhoudingen gedicteerde, productiecapaciteit en wordt het prijsrisico, zoo de vervanging ook in feite geschiedt, tot het minimaal bereikbare beperkt m.a.w.:

3. Men ontgaat de gevolgen van het prijsrisico, indien de verhoudingen op in- en verkoopmarkt het mogelijk maken de middelen, welke vrijkomen uit de op vervangingswaarde-basis gecalculerde afschrijvingen, geheel te beleggen in ter vervanging van verbruikte productiemiddelen aangeschafte productiemiddelen. Elk uitstel van vervanging schept een speculatief element. Het nadeelig risico van deze speculatie is grooter dan het voordeelig risico. Door alle eeuwen heen is immers een gestadige waardedaling van de geldeenheid waar te nemen, welke wordt onderbroken door perioden van waardestijging. De daling echter overheerscht; zij heeft zich in de laatste decennia versneld.

4. Het is in een periode van waardedaling van het geld niet rationeel om de uit afschrijvingen vrijkomende middelen en de overige voor den normalen bedrijfspgang niet strikt noodige middelen in kas-vorm aan te houden. Evenmin zijn deposito's of obligaties daartoe geschikt. Belegging in vaste en vlottende goederen verdient nog voorkeur boven beleg-

¹⁾ De in het Decembern timer gegeven cijfer-analyse is in een overzicht samengevat, hetwelk is opgenomen op blz. 6 en 7 van dit nummer.

ging in aandeele. Voor zoover hierdoor liquiditeitsmoeilijkheden zijn te duchten, dient belegging te worden gezocht in beleenbare objecten, resp. in niet of minder aan depreciatie onderhevige vreemde valuta.

5. De empirische juistheid van de laatstgenoemde, aan boven weergegeven redeneering ontleende conclusie dient aan de hand van statistisch materiaal te worden getoetst, alvorens zij als normatief kan worden aanvaard. Zoo kan het bijv. zijn, dat als gevolg van de, op psychologische gronden berustende sneeuwbal-werking van een aandeelkoersstijging, belegging in aandeele gunstiger is dan belegging in goederen, niettegenstaande de door de N.V.'s aangehouden kas- en banksaldi niet de prijsstijging van de goederen, waarin het overige vermogen is geïnvesteerd, kunnen meemaken. Uiteraard is in dit verband tevens van belang de in de betrokken N.V. bestaande verhouding tusschen de in de geldenheid af te wikkelen vorderingen en schulden: worden de in den geldvorm aangehouden activa, verhoogd met de vorderingen, gecompenseerd door het totaal der schulden, dan ontstaat geen risico uit hoofde van waardeveranderingen van het geld. Deze conclusie is niet strijdig met de sub 1 genoemde, doch vult deze aan.

6. De koersstijging van aandeele kan, behalve door de sneeuwbal-werking, in perioden van waardedaling van het geld ook worden gestimuleerd doordat de rendabiliteitswaarde der aandeele stijgt als een gevolg van dividenduitkeeringen, welke door een onjuiste winstcalculatie voor een gedeelte uitkeeringen van boekwinsten omvatten. Verkoopt de bezitter van een excessief in koers gestegen aandeel dit stuk, om uit een gedeelte van de opbrengst een hetzelfde rendement opleverend actief aan te schaffen, dan vormt de winst uit deze ruiltransactie van technisch-economisch zelfstandige activa voor hem een verteerbaar inkomen. Deze winst is een gevolg van de omstandigheid, dat ten aanzien van het oorspronkelijk stuk de sneeuwbal-werking een grooteren invloed heeft gehad dan ten aanzien van het nieuw verworvene.

7. Op de „Reserve Prijsverschillen” worden de intrinsieke koopkrachtveranderingen van het geld geregistreerd. Een debetsaldo van deze rekening dient ten laste van het bedrijfsinkomen te worden afgeschreven; een creditsaldo is niet vrij, het kan niet als verteerbaar inkomen worden uitgekeerd. Elke aanwending, anders dan ter delging van een verlies tengevolge van een waardedaling van de activa, tast de koopkracht van het geïnvesteerde vermogen aan. Bovendien ontbreken voor uitkeering de contante middelen; het door deze reserve aangeduide vermogen is immers geheel geabsorbeerd in de waardestijging van de activa waarin het is belegd: het is uit deze waardestijging ontstaan. Uitkeering van het saldo kan als vermogensuitkeering slechts in den vorm van bonusaandeele resp. als bijstempeling op de aandeele geschieden. Ook aandeelhouders dienen deze uitkeering niet te beschouwen als voor vertering in aanmerking komend.

Geeft ondernemer C op 1 Januari 1945 op iedere tien aandeele zes bonusaandeele, dan beteekent dit dat de intrinsieke koers van de oorspronkelijke aandeele van 160 % terugvalt op 100 %. Slechts de nominale waarde van de aandeele, niet de intrinsieke in den zin van aanwijzing op concrete goederen verandert.

8. Van een intering van de intrinsieke waarde van een aandeel is

Onderneming A

1 Januari 1940

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-

Capaciteit 100 zitplaatsen

31 December 1940

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 22.000.- Afschrijving 20.000.-
 Winst 2.000.-
122.000.- 122.000.-

31 December 1941

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 44.200.- Afschrijving 40.000.-
 Winst 4.200.-
144.200.- 144.200.-

31 December 1942

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 73.000.- Afschrijving 60.000.-
 Winst 13.000.-
173.000.- 173.000.-

31 December 1943

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 90.800.- Afschrijving 80.000.-
 Winst 19.800.-
190.800.- 190.800.-

Onderneming B

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-

Capaciteit 100 zitplaatsen

Bussen 100.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 22.000.- Afschrijving 20.000.-
 Winst 2.000.-
122.000.- 122.000.-

Bussen 110.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 44.200.- Afschrijving 44.000.-
 Verlies 2.000.- Winst 2.200.-
 Res.Prijsversch. 10.000.-
156.200.- 156.200.-

Bussen 150.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 77.000.- Afschrijving 90.000.-
 Verlies 16.000.- Winst 3.000.-
 l) Res.Prijsversch. 50.000.-
243.000.- 243.000.-

Bussen 140.000.- Kapitaal 100.000.-
 Kas 107.800.- Afschrijving 112.000.-
 Verlies Winst 2.800.-
 AoPo 13.000.- Winst 2) 6.000.-
 Res.Prijsversch. 40.000.-
260.800.- 260.800.-

Onderneming C

Bussen 100.000.- Kapitaal 60.000
 Afschrijving 40.000
100.000

Capaciteit 100 zitplaatsen

Bussen 100.000.- Kapitaal 60.000
 Kas 22.000.- Afschrijving 60.000
 Winst 2.000
122.000.- 122.000

Bussen 110.000.- Kapitaal 60.000
 Kas 24.200.- Afschrijving 66.000
 Winst 2.200
 Res.Prijsversch. 6.000
134.200.- 134.200

Bussen 150.000.- Kapitaal 60.000
 Kas 33.000.- Afschrijving 90.000
 Winst 3.000
 Res.Prijsversch. 30.000
183.000.- 183.000

Bussen 140.000.- Kapitaal 60.000
 Kas 30.800.- Afschrijving 84.000
 Winst 2.800
 Res.Prijsversch. 24.000
170.800.- 170.800

31 December 1944

Bussen	100.000.-	Kapitaal	100.000.-
Kas	115.200.-	Afschrijving	100.000.-
		Winst	15.200.-
	<u>215.200.-</u>		<u>215.200.-</u>

1 Januari 1945

Bussen	160.000.-	Kapitaal	100.000.-
		Crediteuren	60.000.-
	<u>160.000.-</u>		<u>160.000.-</u>

Aandeelenkoers (intrinsiek) 100 %
Capaciteit in zitplaatsen 62,5

Bussen	160.000.-	Kapitaal	100.000.-
Kas	143.000.-	Afschrijving	160.000.-
Verlies		Winst	3.200.-
AoPo	4.200.-	Res.Prijsversch.	60.000.-
Verlies	3) 16.000.-		
	<u>323.200.-</u>		<u>323.200.-</u>

Bussen	160.000.-	Kapitaal	100.000.-
Verlies	17.000.-	Res.Prijsversch.	60.000.-
		Crediteuren	17.000.-
	<u>177.000.-</u>		<u>177.000.-</u>

Aandeelenkoers (intrinsiek) 143 %
Capaciteit in zitplaatsen 89 3/8

Bussen	160.000.-	Kapitaal	60.000
Kas	35.200.-	Afschrijving	96.000
		Winst	3.200
		Res.Prijsversch.	36.000
	<u>195.200.-</u>		<u>195.200</u>

Bussen	160.000.-	Kapitaal	60.000
		Afschrijving	64.000
		Res.Prijsversch.	36.000
	<u>160.000.-</u>		<u>160.000</u>

Aandeelenkoers (intrinsiek) 160 %
Capaciteit in zitplaatsen 100

1) $(\frac{150}{100} - \frac{110}{100}) \times 2 \times 20.000.-$

2) $(\frac{150}{100} - \frac{140}{100}) \times 3 \times 20.000.-$

3) $(\frac{160}{100} - \frac{140}{100}) \times 4 \times 20.000.-$

slechts dan geen sprake, als de huidige intrinsieke waarde van het aandeel ten opzichte van de koers van uitgifte resp. aankoop een stijging vertoont, welke verhoudingsgewijs overeenkomt met de gemiddelde stijging van het prijsniveau tengevolge van de waardedaling van het geld sedert het moment van uitgifte resp. aankoop. Indien het verloop van de prijzenindex is als hierboven is aangegeven, heeft hij, die op 1 Januari '40 uit een emissie een aandeel kreeg toegewezen voor 100 %, slechts dan niet op 1 Januari 1945 voor wat dit bezit betreft aan koopkracht ingeboet, als dit fonds op laatstgenoemden datum tenminste een intrinsieke waarde heeft van 160 %. Deze eigenaar is te vergelijken met den voren genoemden grondbezitter. Objectief bezitten beiden thans niet meer dan voorheen; hun relatieve positie is zelfs t.o.v. de maatschappij niet gewijzigd, als de waardedaling van de geldeenheid uitsluitend een gevolg is van muntverzwakking, m.a.w. als het goederenfonds niet is afgenomen.

9. Het navolgende, in de practijk toegepaste boekingsysteem benadert het door de vervangingswaarde-theorie aan de opstelling van de jaarrekening gestelde doel. Ofschoon het systeem niet ten volle voorziet in het bij voortgezette prijsstijging tot uitdrukking brengen van den toenemenden omvang van de vervangingsverplichting, worden toch de consequenties met betrekking tot de kostenbepaling er op juiste wijze door tot uitdrukking gebracht.

Naast een aanschafwaarderekening kent het voor de administratie van de duurzame activa een drietal afschrijvingsrekeningen, t.w. naast de normale afschrijvingsrekening een „Reserve afschrijvingsrekening” en een „Reserve herwaardeeringsrekening”. Alle aanwezige en nieuw gekochte activa worden op basis van een eenmalig vast te stellen prijsniveau op de aanschafwaarderekening geadministreerd. Indien dit prijsniveau wordt gesteld op het laagste, redelijkerwijs in de toekomst te verwachten niveau, dan zullen — indien de verwachting wordt bewaardheid — voor de onderneming geen verliezen ontstaan als gevolg van daling van het prijsniveau. Verschillen tusschen de werkelijke aanschaffingsprijzen en de waarde, waartegen de activeering van nieuwe activa geschiedt, worden gebracht ten laste van de „Reserve herwaardeeringsrekening”. Afschrijving geschiedt op basis van eenmalig vast te stellen afschrijvingspercentages, welke zoo getrouw mogelijk den werkelijken technischen dan wel economischen levensduur der activa weerspiegelen. De afschrijvingen, berekend over de op de aanschafwaarde-rekening geboekte bedragen, worden geboekt ten gunste van de afschrijvingsrekening.

Indien in een bepaald jaar het prijspeil van een der activa-groepen, gemeten aan den voor elk der activa-groepen aan te wijzen index, een stijging van bijv. 60 % vertoont ten opzichte van het prijspeil, waartegen de activeering is geschied, wordt 160 % van de normaal berekende afschrijvingskosten ten laste van de exploitatierekening van het jaar gebracht. Aldus worden de kosten op basis van de vervangingswaarde becijferd. Het verschil ad 60 % wordt geboekt ten gunste van de „Reserve herwaardeeringsrekening”. Indien deze rekening aan het einde van het jaar als gevolg van meer-dan-normale vervanging van verbruikte activa een debetsaldo vertoont, wordt dit saldo als een bijzonder verlies in mindering gebracht van de winst van dat jaar.

Tot de bovenbedoelde „normaal berekende afschrijvingskosten” worden eveneens gerekend de ten gunste van de „Reserve-afschrijvingsrekening geboekte bedragen. Indien n.l. een actief op basis van het normale

afschrijvingspercentage geheel is afgeschreven en dit actief niettemin in het bedrijf nog zijn normale functie — zij het wellicht op economisch niet geheel volwaardige wijze — vervult, worden voor het gebruik van het actief toch afschrijvingskosten in rekening gebracht, gebaseerd op een arbitrair gedeelte (bijv. de helft) van het normale afschrijvingspercentage. De uit deze hoofde ten gunste van de „Reserve afschrijvingsrekening” geboekte bedragen dienen ter afboeking van de boekwaarden der activa, welke tengevolge van een calamiteit of anderszins, vóór het verstrijken van den aan het afschrijvingspercentage ten grondslag liggenden levensduur, buiten bedrijf worden gesteld. De ontwikkeling van het saldo dezer rekening in den loop der tijden geeft een aanwijzing voor de juistheid van de voor de verschillende activa-categorieën vastgestelde afschrijvingspercentages. Ook van deze rekening dient een eventueel debetsaldo ten laste van de winst van het loopende jaar te worden gebracht.

10. Indien men een bestaande balans op de basis van het hiervóór uiteengezette wil reconstrueeren dient (dienen);

1e. alle in het bedrijf aanwezige activa op de aanschafwaarderekening te worden opgevoerd tegen de herbouwwaarde in het jaar, waarvan met verwacht, dat het prijsniveau het laagste is van alle niveaux, die zich in de toekomst zullen voordoen;

2e. alle in het bedrijf aanwezige activa in groepen, waarvoor gelijke afschrijvingspercentages gelden, te worden ingedeeld en de betreffende percentages te worden vastgesteld;

3e. voor elk actief, resp. voor elke groep van gelijksoortige activa, de resterende gebruiksduur te worden vastgesteld, waarna resulteert het percentage, dat op den balansdatum dient te zijn afgeschreven;

4e. de ingevolge punt 3 vastgestelde omvang van de op den balansdatum bestaande vervangingsverplichting te worden berekend

a) op basis van het in punt 1 bedoelde prijsniveau (saldo afschrijvingsrekening),

b) op basis van het op den balansdatum geldende prijsniveau (d.i. het sub a bedoelde saldo, verhoogd met de stijging volgens den voor het betreffende actief geldenden index).

Het verschil tusschen het sub b en sub a berekende bedrag vormt het saldo van de reserve herwaardeeringsrekening;

5e. het verschil te worden bepaald tusschen de boekwaarde van de activa volgens de bestaande balans en de boekwaarde dezer activa volgens de op te stellen balans. Het is zeer wel mogelijk, dat onder de thans bestaande verhoudingen laatstbedoelde boekwaarde negatief is; zij is gelijk aan het verschil tusschen het saldo van de aanschafwaarderekening eenerzijds en de som der saldi van afschrijvings- en herwaardeeringsrekening anderzijds;

6e. het sub 5 bedoelde verschil in mindering te worden gebracht van de in de onderneming aanwezige, open en stille, vrije reserves. Zoo deze daartoe niet toereikend zijn, dient het niet gedekte verlies te worden geactiveerd om geamortiseerd te worden uit de in de toekomst te behalen bedrijfswinsten.

11. Het principieele verschil tusschen een, ingevolge de in punt 10 opgesomde aanwijzingen opgestelde balans en een balans, opgesteld volgens de richtlijnen, welke voortspruiten uit de in het eerste gedeelte van dit artikel weergegeven balansleer, schuilt in de quantitative vast-

stelling van den omvang der activa. Volgens laatstbedoelde richtlijnen dienen n.l. alle activa, welke onder de huidige of de te verwachten economische verhoudingen voor de normale bedrijfsvoering noodzakelijk zijn, te worden opgevoerd. Voor zoover de geheel verbruikte, voor deze normale bedrijfsvoering vereischte productiemiddelen uit het bedrijf zijn verwijderd, zonder door nieuwe te zijn vervangen, valt derhalve de omvang der op te voeren activa niet samen met den omvang-op-basis-nieuw van de in het bedrijf aanwezige activa. Anderzijds dienen aanwezige, voor de normale bedrijfsvoering niet vereischte, d.w.z. economisch geheel versleten productiemiddelen tegen liquidatie-(residu-)waarde te worden opgevoerd; zij vormen een speculatieven voorraad.

Worden de activa op de nieuw op te stellen balans gewaardeerd op basis van het huidig prijspeil, dan dient het verschil met de waardeering op basis van het in punt 10 ad 1e. aangegeven prijspeil op een Reserve Prijsverschillen te worden gereserveerd. Indien de veronderstelling, welke aan de keuze van laatstbedoeld prijspeil ten grondslag ligt, wordt bewaarheid, is deze reserve toereikend om het verlies tengevolge van elke toekomstige waardedaling op te vangen.

12. De in punt 11 gesignaleerde afwijking heeft betrekking op de mogelijkheid van een quantitatief niet juiste vaststelling van zoowel den omvang van de activa als den omvang van de vervangingsverplichting. Dit verschil heeft ten gevolge, dat ook de kosten op een onjuisten grondslag worden gecalculeerd. Daarnaast leidt toepassing van de in punten 9 en 10 weergegeven kunstleerregels nog tot andere afwijkingen. Reeds werd er op gewezen, dat volgens deze regels, bij een wijziging in de waarde van de geldeenheden, de omvang van de vervangingsverplichting, uitgedrukt in de geldeenheden, evenmin juist wordt weergegeven. Daarenboven dient het volgende te worden bedacht: voor zoover de keuze van het in punt 10 ad 1e. bedoelde prijspeil met zich medebrengt, dat de waardeering van activa geschiedt tegen prijzen, welke liggen boven de aanschafwaarden dezer activa, is een vermogenstoename door hogere waardeering ontstaan, welke is aangewend ter gedeeltelijke dekking van het verlies ten gevolge van de stijging van de in de geldeenheden uitgedrukte vervangingsverplichting. Deze aanwending van de vermogenstoename uit hoofde van waardestijging der activa impliceert een aantasting van de koopkracht van het oorspronkelijk geïnvesteerde vermogen; de vermogenstoename door hogere waardeering had als Reserve Prijsverschillen tot uitdrukking moeten worden gebracht, waartegenover het uit de vrije reserves te dekken resp. het te activeeren verlies met hetzelfde bedrag had moeten worden vergroot. Een eventueele afboeking van dit verlies ten laste van de Reserve Prijsverschillen dient als zoodanig in de jaarstukken tot uitdrukking te worden gebracht, met vermelding van de consequenties van deze afboeking.

13. De waardeeringsregels met betrekking tot vlottende activa kunnen zonder moeite uit het voorgaande worden afgeleid; zij worden ook door de aanhangers van de ijzeren-voorraad-theorie gevolgd.

Veronderstellen wij, dat voor de normale bedrijfsvoering van deze productiemiddelen 1000 eenheden benodigd zijn en dat de laagste prijs waarvoor deze eenheden ooit zijn aangekocht f 1,— per stuk bedraagt. Stelt men voorts, dat op den balansdatum 700 stuks aanwezig zijn en dat de vervangingswaarde per dien datum f 2,50 bedraagt, dan worden deze activa in het debet opgevoerd voor f 1.000,— en in het credit voor

$300 \times f 2,50 = f 750,-$. Ook hier kan onder de huidige verhoudingen op een continuïteitsbalans licht een negatieve voorraadwaardeering ontstaan. Zijn op den balansdatum 1250 stuks aanwezig, dan worden in het debet 1000 eenheden opgevoerd à $f 1,-$ en 250 eenheden tegen de aanschafwaarde, tenzij de vervangings- of opbrengstwaarde lager ligt. Uiteraard worden alle eenheden in den kostprijs tegen vervangingswaarde ingecalculerd.

14. Winst en verlies zijn niet elkaars tegengestelden! Winst in den zin van voor vertering beschikbaren vermogensaanwas ontstaat door den ruil resp. kan — *privaat-economisch* — ontstaan uit speculatie; een vermogensaanwas door waardeestijging van een bezit leidt niet tot verkeerbaar inkomen. Daartegenover doet elke aantasting van het vermogen een verlies ontstaan, hetwelk — indien de koopkracht van het resteerend vermogen, d.w.z. de productiecapaciteit van de met het vermogen te financieren productiemiddelen, onaangetast dient te blijven — *gedelgd* dient te worden uit het uit de productie vrijkomende inkomen.

De arbeidsverdeling, welke de bedrijfseconomie tot een deelwetenschap van de economische wetenschap heeft verbijzonderd, heeft ten gevolge, dat de algemeene- en de bedrijfseconomisten over en weer kunnen voortbouwen op conclusies, welke door elk van hen zijn ontwikkeld uit hun wetenschappelijken arbeid. Zoo leidt ook bovenstaande analyse tot enkele gegevens, welke de bedrijfseconoom gaarne aan zijn „algemeenen” collega ter verdere ontwikkeling voorlegt:

16. Inkomen ontstaat maatschappelijk uitsluitend uit de samenwerking van gecombineerde productiekrachten; de geldsluier verheimelijkt een deel van de essentie van het economisch gebeuren. Open deuren? De weg tot meting van de grootte van het maatschappelijk inkomen en tot bepaling van den invloed van den geldsluier is in het bovenstaande aangeduid.

De besteding van het inkomen kan slechts dan rationeel geschieden, als de inkomengenieter de grootte van zijn inkomen in economischen zin kent. Bovenstaande analyse leert, dat de grootte van het ondernemingsinkomen in het meerendeel der gevallen onjuist wordt bepaald. Dit gegeven is voor alle economisten een datum bij den opbouw der analyses.

17. In een periode van conjunctuuropgang leidt, als de prijzen stijgen, de usantieele wijze van inkomensbepaling tot een majoreering; schijnwinsten, schijninkomens, excessieve koersstijgingen met de gevolgen daarvan resulteren daaruit. In tijden van prijsdaling plegen de inkomens gedeprimeerd te worden.

18. In tijden van laagconjunctuur leidt een door geldgebrek gemotiveerd uitstel van de productie van duurzame activa, bijv. uitgestelde overheidsbouw van arbeiderswoningen, tot een zuinigheid, die de wijsheid bedriegt.

Ook op fiscaal gebied leidt de analyse tot enkele conclusies, welke in het huidig tijdsgewricht niet van belang zijn ontbloot:

19. Een groot deel van de vermogensaanwasbelasting treft niet een aanwas van het vermogen doch het vermogen zelve.

20. Een onder de huidige economische verhoudingen geheven inkomsten-, vennootschaps- en ondernemingsbelasting treffen slechts ten deele of — mede tengevolge van de prijsbeheerschingsmaatregelen, in het geheel niet — het ondernemersinkomen resp. de bedrijfswinst; dit zijn belastingen, welke een aantasting van de nationale productiecapaciteit beteekenen, althans voor zoover de overheid dit gedeelte van de uit deze belastingen ontvangen middelen voor consumptieve doeleinden aanwendt. De door de regeering gegeven toezegging, dat van een vermogensheffing, anders dan die welke voortvloeit uit de Vermogensaanwasbelasting en de aangekondigde vermogensheffing, geen sprake zal zijn, wordt door de feiten geloofend.

21. De uit de analyse voertvloeiende conclusie, volgens welke speculatiewinst privaat-economisch wel, doch maatschappelijk nimmer het verteerbaar inkomen vergroot, mag slechts dan leiden tot de conclusie, dat het inkomen uit dezen hoofde ten volle belast dient te worden, als daartegenover een ruime aftrek voor onvermijdelijke speculatieverliezen wordt toegestaan.

22. De fiscus verbindt de vaststelling van de grootte van het ondernemersinkomen aan een historisch, d.w.z. aan een, ten opzichte van de zich bij voortduring wisselende economische verhoudingen willekeurig gegeven. Dit resulteert derhalve in een bij voortduring opzettelijk aanbrengen van wijzigingen in de door de economische wetten gedicteerde waardeeringsnormen; aan de fiscale balansen ligt een balanspolitiek ten grondslag, welke in een economische structuur, zooals deze zich in de laatste jaren heeft voorgedaan, leidt tot het als inkomen aanmerken van boek- en schijnwinsten. De ondernemer kan althans een gedeelte van de schadelijke gevolgen van deze politiek pareeren, door een commercieele balans op te stellen, waaraan de door de economie gegeven waardeeringsregels ten grondslag liggen. Slechts in schijn voert deze ondernemer dan een balanspolitiek. De uitdeelingspolitiek, welke van laatstbedoelde balansopstelling het gevolg is, heeft zoowel privaat- als sociaal-economisch een heilzamen invloed; zij voorkomt dat ondernemers, vermogensbezitters en de staat zich rijk tellen en arm rekenen.

DE NORMATIEVE TAAK DER BEDRIJFSECONOMIE

door Mr. Drs. A. C. Verbeek

Met groote belangstelling en nagenoeg onverdeelde instemming heb ik kennis genomen van den inhoud der drie artikelen, welke Prof. Th. Limperg Jr. in de nummers 8, 9 en 10 van den jaargang 1946 van dit maandblad heeft gewijd aan een bespreking van het object der bedrijfs-huishoudkunde, zulks naar aanleiding van een bespreking, welke Prof. Dr. J. F. ten Doesschate in het nummer van Juni 1946 van dit tijdschrift onder denzelfden titel heeft gepubliceerd over de plaats der bedrijfs-economie in het geheel der sociale wetenschappen.

De kanteekening, welke ik in vragenden vorm bij de bovenvermelde artikelen-reeks van Prof. Limperg wil plaatsen, heeft betrekking op de normatieve taak der bedrijfseconomie. Op blz. 238 schrijft Prof. Limperg dienaangaande als volgt:

„De kennis van het oorzakelijk verband der verschijnselen is intusschen